

Grønne skatter belyst ved nasjonalregnskapet

Knut Ø. Sørensen og Håvard Sjølie

I denne artikkelen gjør vi rede for hvordan dataene i nasjonalregnskapet kan brukes til å belyse grønne skatter nærmere. Dette gjelder både omfanget av skattene og hvem som betaler dem. I perioden 1994-1996 har grønne skatter utgjort i overkant av 8 prosent av totale skatter og trygdepremier, og om lag 3,5 prosent av BNP. Begge andelene har vært forholdsvis stabile med en svak nedgang for perioden som helhet. Andelene er noe høyere enn gjennomsnittet i EU (henholdsvis 7,2 prosent og 3,1 prosent)

Innledning

Arbeidet med grønne skatter er en del av arbeidet med NOREEA (NORwegian Economic and Environmental Accounts). Denne delen av arbeidet har vært delfinansiert av Eurostat og Miljøverndepartementet. Prosjektet inngår som ett av en rekke lignende prosjekter i regi av OECD og Eurostat. Et av formålene med prosjektene er å skaffe mer sammenlignbare data om strukturen i beskatningen i ulike land, se Steurer (1998).

I utredningen fra grønn skattekommisjon (NOU 1996) ble "grønne skatter" lansert som et tiltak som kunne bidra til bedre miljø uten at effektiviteten i økonomien trenger bli skadelidende. I denne artikkelen vil vi bruke data i nasjonalregnskapet til å belyse omfanget av grønne skatter, og utviklingen over tid. Vi skal også studere hvilke produkter og type virksomhet som skattlegges, og hvem som betaler disse skattene. Artikkelen tar utgangspunkt i hvilke skatter som regnes som "grønne" i Norge, ut fra prinsippene som brukes i de prosjektene vi er tilknyttet internasjonalt.

Hva er grønne skatter?

Intuitivt er "grønne skatter" noe som har med miljøet å gjøre. Hva slags skatter som med rimelighet kan kalles "grønne" har vært drøftet både her i landet og internasjonalt de siste årene. Her i Norge har f.eks. Grønn skattekommisjon drøftet dette (se NOU 1996:9). Internasjonalt har dette vært tema i et samarbeidsprosjekt mellom OECD, Eurostat og det internasjonale energibyrået som har pågått noen år (Steurer, 1998). OECD/ Eurostat har valgt et kriterium for å bedømme om en skatt er en grønn skatt (miljøskatt). Kriteriet går ut på å vurdere grunnlaget for skattene. For at skatten skal regnes som grønn, må grunnlaget være en fysisk størrelse (eller en tilnærming til en slik størrelse) som har en anerkjent spesifikk negativ virkning på miljøet.

Håvard Sjølie, konsulent ved Seksjon for nasjonalregnskap.
E-post: havard.sjolie@ssb.no.

Knut Ø. Sørensen, rådgiver ved Seksjon for nasjonalregnskap.
E-post: knut.o.sorensen@ssb.no.

Ut fra dette kriteriet er det laget en liste over "grønne" skattegrunnlag, som medlemslandene i OECD-prosjektet har akseptert:

- Målte eller estimerte utslipp til luft
- Målte eller estimerte utslipp til vann
- Energiprodukter
- Transport:
  - Skatt på kjørt distanse
  - Skatt på import eller salg av kjøretøy
  - Årsavgifter
  - Annet
- Avløpsvann (umålt)
- Visse innsatsvarer i jordbruk: kunstgjødsel, plantevernmidler
- Avfall:
  - Generell avfallshåndtering (innsamling, deponering)
  - Visse avfallsprodukter, som emballasje, batterier, bildekk, smøreoljer, etc.
- Midler som bryter ned ozonlaget: karbonfluorgasser, haloner
- Støy

Steurer (1998) klassifiserer de grønne skattene i fire grupper: energiskatter, transportskatter, forurensningsskatter og ressurskatter. Kategorien "ressurskatter" inkluderer ikke skatter på olje og gassutvinning. Steurer argumenterer for at skatter som tar sikte på å inndra grunnrente ikke bør regnes med blant de grønne skattene.

I nasjonalregnskapet skilles det mellom skatter og gebyrer, der gebyrer ansees som betaling for tjenester som det offentlige yter. Grønne skatter omfatter ikke gebyrer. Ordet "avgifter", som brukes i statsregnskapet mv, kan betegne både skatter og gebyrer. Gebyrene er ikke tatt med i listen over skatter. Enkelte "grønne gebyrer" kan likevel ha betydelig interesse. Et eksempel som kan nevnes i denne sammenheng er gebyrer for kloakk og renovasjon. Dette er vi imidlertid nødt til å la ligge her.

Tabell 1. Grønne skatter i Norge 1994-1997. Mill Kr. Løpende priser

Type skattegrunnlag	1994	1995	1996	1997
Anslått utslipp til luft				
Avgift på utslipp av CO ₂ i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen	2 557	2 559	2 787	3 043
Energiprodukter:				
Avgift på bensin	9 298	9 941	10 154	10 903
Autodieselavgift	1 659	2 706	2 912	3 406
Avgift på mineralolje, totalt ¹	-	-	1 671	1 665
- Mineraloljeavgift, CO ₂ skatt	1 925	1 312	-	-
- Mineraloljeavgift, SO ₂ skatt	110	88	-	-
Avgift på kull og koks	7	9	11	6
Produksjonsavgift på elektrisk kraft	1 286	1 519	1 533	1 471
Forbruksavgift på elektrisk kraft	2 651	2 890	2 887	3 294
Transport				
Engangsavgift på motorvogner m.m.	7 022	7 575	8 945	9 771
Årsavgift	3 134	3 225	3 403	3 688
Vektårsavgift	293	293	315	271
Kilometeravgift	560	1	2	0
Innsatsvarer i landbruket				
Miljøavgift, kunstgjødsel	171	167	172	171
Miljøavgift, plantevernmidler	21	19	22	21
Avfall				
Grunnavgift på engangsemballasje for drikkevarer	56	100	130	166
Emballasjeavgifter på drikkevarer ³	234	108	106	127
Avgift på smøreoljer	56	60	62	63
Avgift på miljøskadelige batterier	0	0	0	2
Total	31 040	32 572	35 110	38 066
Grønne skatter i prosent av totale skatter og trygdepremier	8,48%	8,25%	8,03%	8,12%*
Grønne skatter i prosent av BNP	3,58%	3,51%	3,45%	3,50%*

¹ For årene 1994 og 1995 er avgift på mineralolje fordelt på CO₂- og SO₂-skatt etter anslag fra Finansdepartementet. For de to siste årene finnes ingen slik spesifisering, og således fremkommer kun summen for de to i tabellen. SO₂-avgiften for 1996 er omtrent den samme som i 1995.

² Avgiften fjernet dette året

³ Emballasjeavgifter på drikkevarer består av flere separate avgiftsordninger

* Foreløpige tall

Kilde: Statsregnskapet

En oppstilling av grønne skatter i Norge

Basert på listen med grønne skattegrunnlag, og på diskusjonene i det internasjonale prosjektet referert over, kan vi stille opp en tabell som viser statens inntekter av grønne skatter i følge statsregnskapet.

I perioden 1994-97 var de grønne skattene forholdsvis stabile som andel av BNP og som andel av totale skatter og trygdepremier. Andelen grønne skatter var noe høyere i Norge enn gjennomsnittet for EU-landene. I 1996 var de grønne skattene for de 15 medlemsstatene i EU i gjennomsnitt 7,2 prosent av totale skatter og trygdepremier. Andelen grønne skatter kan nok bli noe justert som følge av de detaljerte analysene av de grønne skattene i medlemslandene, men hovedinntrykket vil neppe endres mye som følge av dette. De grønne skattene i EU-landene utgjorde i gjennomsnitt ca. 3,1 prosent av BNP. Igjen var andelen noe høyere i Norge.

Når det gjelder strukturen i skattene, var 54,6 prosent av de grønne skattene i Norge i 1996 skatter på energiprodukter. I EU-landene utgjorde skatt på energiprodukter en langt større andel (74 prosent i 1996). Særpreget for Norge er

den høye andelen av de grønne skattene i gruppen "transport". I 1996 var denne andelen 36,1 prosent i Norge, mens gjennomsnittet for EU-landene var 22,5 prosent. Bensinavgiften er den enkeltordningen som innbringer mest skatt. I Norge har engangsavgiften på motorvogner mv. en betydning som nesten er på linje med bensinavgiften.

I tabellen er avgiftene på produksjon og bruk av elektrisk kraft inkludert blant miljøskattene. Dette er en følge av hovedprinsippet for inndelingen av skattene i miljøskatter, ved at skatter på energi er inkludert i listen av skattegrunnlag som gir opphav til grønne skatter. Muligens er dette kontroversielt, siden vannkraft er lite forurensende. En skatt som bidrar til å begrense bruk og produksjon av elektrisk kraft i Norge, vil derfor i liten grad begrense utslipp til luft. Et forbehold må tas, idet Norge importerer varmekraft fra Danmark. At denne produksjonen leder til CO₂-utslipp i Danmark i stedet for Norge har ingen betydning for miljøet ettersom det er de globale utslippene av denne gassen som er miljøskadelige. Et problem med vannkraftproduksjonen er at selv om luftforurensningene er små, er naturinngrepene ved etableringen av kraftverk og vannregulering betydelige og omstridte. For produksjonsavgiftens del

Tabell 2. "Grønne" næringskatter etter næring 1995. Mill. kr

Næringsområde	Års-avgifter	Vekt års-avgift	Andre næringskatter
A Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	27		
CA Utvinning av energiråstoffer			2 559
DA Produksjon av nærings- og nytelsesmidler	12		
DE Treforedling, grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	6		
DG Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter			167
DI Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	6		
E Kraft- og vannforsyning	11		
F Bygge- og anleggsvirksomhet	33		
G Varehandel, reparasjon av kjøretøyer og husholdningsapparater	298		21
H Hotell- og restaurantvirksomhet	6		
I Transport og kommunikasjon:			
Annen landtransport	90	290	
Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	11		3
Post og telekommunikasjoner	12		
J Finansiell tjenesteyting og forsikring	17		
M Undervisning	12		
N Helse- og sosialtjenester	23		
Totalt for alle næringer	564	293	2 747
Private husholdninger (annen skatt på inntekt og formue):	2 664		
Total	3 228	293	2747

kan en hevde at denne avgiften har et element av en grunnrenteskatt i seg. Som nevnt bør avgifter som tar sikte på å inndra grunnrente ikke regnes som miljøskatter. Produksjonsavgiften for elektrisitet ble da også nedlagt og erstattet av en grunnrenteskatt fra og med 1998. I tabellen har vi likevel lagt vekt på at skattegrunnlaget er et energiprodukt, slik at denne skatten oppfyller hovedkriteriet for å bli gruppet som miljøskatt.

Hvis vi sammenligner listen av skatter i tabellen med tilsvarende lister i grønn skattekommisjon eller i OECDs oppstillinger, vil vi finne et par forskjeller. I forhold til grønn skattekommisjon består noen av forskjellene i at avgiftsordninger som vi i nasjonalregnskapet regner som betaling for tjenester, er tatt med som miljøskatter. Dette gjelder for eksempel avgift på luftfart. En annen forskjellen på vår og OECDs liste, er at vi har inkludert vektårsavgiften på linje med årsavgiften for motorkjøretøyer. Vektårsavgiften er en årsavgift som betales av eiere av tunge kjøretøy.

Et par avgiftsordninger er ikke tatt med i våre beregninger, men ligger likevel nært opptil vår definisjon av grønne skatter. Dette gjelder avgift på båtmotorer og omregistreringsavgift på biler. Her har vi fulgt eksempelet fra OECD.

Mineraloljeavgiften beregnes som summen av en CO₂- og en SO₂-avgift. Statsregnskapene i perioden kan imidlertid ikke skille mellom de to delene av avgiften. Tallene i tabellen er anslått (av Finansdepartementet) ut fra skattereglene. Egne anslag antyder at SO₂-delen var av samme størrelse for 1996 som for 1995.

I 1999 ble det innført "gebyr" på elektriske husholdningsartikler (hvitevarer). Dette gebyret skal finansiere forhandlerens utgifter med å motta og samle inn brukt utstyr, samt å foreta en forsvarlig sluttbehandling av avfallet. I nasjonalregnskapet ansees dette gebyret som en del av prisen for produktene. Derimot ble det i 1999 innført en avgift på sluttbehandling av avfall. Dette må regnes som en ny grønn skatt.

Grønne skatter i nasjonalregnskapet – Dataproblemer og muligheter

Skattene i nasjonalregnskapet klassifiseres ikke lenger etter formål, slik det ble gjort før siste hovedrevisjon. Derfor kan vi ikke finne igjen tall for de enkelte avgiftsordningene i regnskapet uten videre. Ved å utnytte bakgrunnsmateriale til beregningene, kan vi imidlertid komme et godt stykke på vei i kartlegging av ordningene. Imidlertid må en være klar over at dette bakgrunnsmateriale ikke alltid bygger direkte på primærstatistikk, men kan være en konsekvens av skjønsmessige anslag.

Nasjonalregnskapet skiller mellom produktskatter, næringskatter og skatter på inntekt og formue. Produktskatter er skatter som varierer i takt med produksjonen (ev. importen) av spesielle produkter. De fleste grønne skatter er av denne typen. Næringskatter er skatter som er knyttet til produksjonsvirksomhet, men som ikke varierer i takt med produksjonen av produkter. Et eksempel er skatt på kunstgjødsel som er en næringskatt for industriproduksjon av visse kjemikalier. Av de grønne skattene er det kun årsavgift på motorvogn, betalt av husholdningene, som oppfattes som "(annen) skatt på inntekt og formue".

Når det gjelder næringskatter er det samsvar mht. grønne skatter mellom nasjonalregnskapet og anslagene basert på statsregnskapet. For produktskattene derimot, er det en del mindre forskjeller mellom de to regnskapene. En av grunnene til dette er at statsregnskapets tall gjelder innbetalte skatter, mens nasjonalregnskapet opererer med påløpte produktskatter. Videre i notatet vil vi bruke skattedataene fra nasjonalregnskapet.

I vår sammenheng vil vi si at hvem som betaler næringskattene går direkte fram av nasjonalregnskapet. Vi overser dermed spørsmålet om bedriftene i næringen har vært i stand til å overvelte skattene på sine kunder, og i hvilken

Tabell 3. Kilder til grønne produktskatter i Norge, 1995. Mill. Kr

Kilder for grønne produktskatter	Produkter i nasjonalregnskapet					Sum
	Drikke- vare- emballase	Energi produkter	Biler og andre kjøretøyer	Andre produkt	Handels- avanse	
Skatter betalt på handelsavanse	54	13 985		53	-14 092 ¹	0
Skatter betalt av innenlandske produsenter (næringsområde)						
DA Produksjon av nærings- og nytelsesmidler	154					154
E Kraft og vannforsyning		4 510				4 510
G Varehandel, reparasjon av kjøretøyer og husholdningsapparater					14 092	14 092
Skatter på import	4	119	7 484	9		7 616
Totale grønne produktskatter	212	18 614	7 484	62	0	26 372

¹ For å synliggjøre både hvordan handelsavansen er fordelt på produkter, og hvilken næring avansen er hentet inn fra, har vi gjort oss bruk av et regnskapsmessig knep.

Vi unngår dobbelttelling i summen av handelsavanse ved å "nulle" første rad med den negative summen av handelsavansen.

Kilde: Nasjonalregnskapet

grad skattene betales av bedriftenes eiere. Vi er fornøyd når vi har identifisert dem som direkte betaler skatten. Det tilsvarende prinsippet anvendt på produktskattene blir for snevert. De som direkte betaler inn produktskattene til myndighetene fungerer ofte som skatteoppkrevere, mens de som bruker produktene som er skattlagt, indirekte får byrdene ved skatten. Det er et særpreg ved det norske nasjonalregnskapet at vi kan stille opp en integrert tilgangs- og anvendelsesmatrise for produktene i hvert verdsett i regnskapet, deriblant de verdsettene som viser produktskatter. Ved å utnytte disse beregningene kan vi belyse hvem som betaler produktskattene, både direkte og via bruken av de skattlagte produktene.

Hvem betaler de grønne nærings-skattene ?

I tabell 2 er fordelingen etter næring gjengitt. Næringsfordelingen bestemmes ut fra arbeidet med statsregnskapet. Av de grønne næringskattene, er det bare transport-skattene som er fordelt over flere næringer. Fordelingen av årsavgiftene etter næring er i noen grad basert på ekspertvurderinger. Næringsinndelingen følger næringsområdene, slik de er definert i Norsk standard for næringsinndeling. For transport og kommunikasjon er det gitt en mer detaljert underoppldeling.

Kolonnen for andre næringskatter viser at avgift på utslipp av CO₂ i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen betales av næringen utvinning av olje og gass. Skatt på kunstgjødsel oppfattes som en næringskatt innen produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter. Skatten på sprøytemidler i jordbruket betraktes som en næringskatt i engroshandel.

Det er husholdningene som betaler den dominerende delen av årsavgiftene på motorvogn mv. For den delen av årsavgiftene som betales av næringslivet, dominerer avgiften på tunge kjøretøy (vektårsavgiften) og årsavgifter betalt av engroshandelen.

Betaling av produktskatter og bruken av produktene som er skattlagt

Data for fordeling av produktskatter etter næring er basert dels på data fra statsregnskapet og dels på data fra nasjonalregnskapet. I arbeidet med statsregnskapet lages en fordeling på hvilke næringer som direkte betaler inn skattene til myndighetene. Vi kan betegne betalerne av skattene til myndighetene som "kilden" til skattene. Ettersom engroshandel ofte er et passende sted å kreve inn produktskatter, er denne næringen blitt en viktig kilde for grønn produktskatt. En annen kilde har fått benevnelsen "import", og dekker produktskatt på import. Det blir også krevd inn grønne skatter fra innenlandske produsenter, hovedsakelig i drikkevareindustrien.

En oppsummering av de grønne produktskattene, fordelt etter produkt og kilde er gitt i tabell 3. Tallene preges av skatt på energiprodukter (bensin og oljer) betalt inn fra engroshandel som produktskatt på handelsavanse.

Produktskatter på energiprodukter

Avgiften på olje, skatt på autodiesel, og avgift på mineralolje blir innbetalt av engroshandel. Denne skatten er imidlertid ikke identifiserbar i nasjonalregnskapet fordi det aktuelle produktet i nasjonalregnskapet også belastes med mineraloljeskatt. Når det gjelder skatt på kull og koks blir det i tilknytning til statsregnskapets beregninger antatt at det er aluminiumsnæringen som betaler denne skatten. Nasjonalregnskapet fører denne skatten som en skatt på import, men det er aluminiumsnæringen som benytter denne importen. Skatt på produksjon av elektrisitet blir betalt av produsenten, som er næringen "Produksjon av elektrisitet". Skatt på bruk av elektrisitet blir i nasjonalregnskapet delt mellom import og næringen "Produksjon av elektrisitet".

Produktskatter på transport

Den relevante produktskatten er engangsvgift på biler. Statsregnskapet antar at en liten del av denne skatten blir betalt av "produksjon av motorkjøretøyer, trailere og semi-

Tabell 4. Grønne skatter på produkter i Norge etter skattetype og brukers næringsområde. 1995. Mill. kr

Brukere av avgiftsbelagte produkter	Drikkevare- emballasje	Olje - produkter	Elektrisitet	Motor- kjøretøyer	Andre grønne skatter
Grønne skatter totalt	212	13 985	4 629	7 484	62
Grønne skatter på produktinnsats	40	5 891	2 145	5	42
A Jordbruk og skogbruk		349	89		7
B Fiske		381	6		1
CA Utvinning av energiråstoffer		2	24		
CB Annen bergverksdrift og utvinning		49	7		1
DA Produksjon av nærings- og nytelsesmidler	0	155	42		2
DB Produksjon av tekstil- og bekledningsvarer		9	3		
DC Produksjon av lær og lærvare		1			
DD Produksjon av trevarer		27	16		
DE Treforedling, grafisk produksjon og forlagsvirksomhet		60	131		
DF Produksjon av kull- og petroleumsprodukter			8		
DG Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter		35	105		
DH Produksjon av gummi- og plastprodukter		8	6		
DI Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodprodukter		30	12		1
DJ Produksjon av metaller og metallvarer		55	338	1	9
DK Produksjon av maskiner og utstyr		19	10		1
DL Produksjon av elektriske maskiner og optiske produkter		12	6		1
DM Produksjon av transportmidler		25	14	4	2
DN Annen industriproduksjon		12	6		
E Kraft- og vannforsyning		87	145		1
F Bygge- og anleggsvirksomhet		402	48		
G Varehandel, reparasjon av kjøretøyer og husholdningsapparater		900	264		
H Hotell- og restaurantvirksomhet	40	163	83		
I Transport og kommunikasjon		2493	119		15
J Finansiell tjenesteyting og forsikring		89	48		
K Eiendomsdrift, forretningsmessig tjenesteyting og utleievirksomhet		148	70		
L Offentlig forvaltning		46	102		1
M Undervisning		77	215		
N Helse- og sosialtjenester		124	158		
O Andre sosiale og personlige tjenester		133	70		
Grønne skatter på husholdningenes konsum, totalt	172	8 094	2 348	3 664	20
Fordelt på:					
Mat og drikkevarer	172				
Elektrisitet og oppvarming		335	2 348		
Transport		7 759		3 649	20
Fritid og underholdning				15	
Grønne skatter på investeringer				3 815	
Grønne skatter på eksport			136		

trailere", mens resten er skatter på import. I nasjonalregnskapet blir denne skatten behandlet som en importskatt.

Produktskatter på avfall

"Grunnavgift på engangsemballasje for drikkevarer" er antatt å bli betalt av næringen "produksjon av drikkevarer". I nasjonalregnskapet kan ikke denne avgiften skilles fra produktavgiften på øl og avgiften på engangsemballasje for øl. Det meste av skattene på øl gjelder produktavgiften på øl, og er altså ikke grønne skatter. Noen av skattene i nasjonalregnskapet er også importskatter. "Emballasjeavgift for brennevin, vin m.m." blir betalt av detaljhandelsnæringen. "Skatt på engangsemballasje for ikke-alkoholholdige drikkevarer" dekker separate skatter for kullsyreholdige og ikke-kullsyreholdige drikkevarer. I stor grad er de lagt på de samme produktene i nasjonalregnskapet, og kan derfor ikke bli beregnet separat. Statsregn-

skapet antyder en fordeling mellom norske produsent- og importskatter. Nasjonalregnskapet kommer med en tilsvarende fordeling, selv om de detaljerte næringene som inngår er forskjellige. Skatt på smøreoljer blir betalt av engros-handel.

Hvem betaler de grønne produktskattene ?

I nasjonalregnskapet blir produktskattene samlet opp for de aktuelle produktene, og det blir beregnet en gjennomsnittlig skattesats. Sammen med en matrise som viser spesielle avgiftsunntak brukes skattesatsen til å beregne implisitt den produktskatten som følger av bruken av produktene.

Totalt inneholder nasjonalregnskapet over 1000 produkter, men for flere av de aktuelle skatteordningene ville vi ønsket en enda mer detaljert produktinndeling. Dette gjelder spesi-

elt for oljeproduktene, der det hadde vært ønskelig å skille mellom bruk av gassoljer til autodiesel, lett fyringsolje og marine gassoljer. Når et produkt er pålagt flere typer produktskatter, har vi antatt at andelen som er relatert til grønne skatter er den samme for alle typer bruk av produktet.

Når vi på denne måten har beregnet produktskattene som implisitt er forbundet med hver transaksjon for de skattlagte produktene, kan vi summere opp skattebeløpene etter typen bruk (produktinnsats, konsum) og for ulike brukere (husholdninger, næringer). Resultatene viser hva de ulike brukerne betalte i grønne produktskatter, og er gjengitt i tabell 4.

Husholdningene betaler gjennom sitt konsum litt over halvparten av de samlede grønne produktskattene (54 prosent).

For motorkjøretøyene (engangsavgiften) betaler husholdningene litt under halvparten av skatten. Resten av engangsavgiften gjelder investeringer i kjøretøyer for næringslivet og offentlig forvaltning. Det kreves ytterligere forutsetninger for å finne ut hvordan engangsavgiften er fordelt på de næringene som har investert i biler. Ser vi denne produktskatten i forhold til kjøpene av nye biler, finner vi at engangsavgiften utgjør 24,3 prosent av kjøpesummen for husholdningene. For nyinvesteringene utgjorde engangsavgiften 19,1 prosent av kjøperverdien. Den høyere avgiftsbelastningen for husholdningene henger nok sammen med forskjeller i typen kjøretøy som kjøpes.

For energiproduktene er det husholdningene som betaler størstedelen av avgiften. Dette er særlig tydelig for oljeproduktene. Sett i forhold til kjøp av oljeprodukter utgjorde produktskatt på oljeprodukter 43,7 prosent av kjøperverdien for husholdningene, mens bedrifter og offentlig forvaltning i gjennomsnitt betalte 30,3 prosent av kjøperverdien i produktskatt. I forhold til kjøperverdien varierte produktskattene for olje ganske mye mellom næringene. Den største brukeren av oljeprodukter, næringsområdet transport og kommunikasjon, betalte noe mindre andel av kjøperprisen i produktskatt enn gjennomsnittet av næringene (26 prosent). I næringsområdet produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter var den tilsvarende skattebelastningen helt nede i 2,7 prosent. Oljeraffineriene og oljeutvinning er i ikke registrert som betalere av produktskatt på oljeprodukter i det hele tatt.

For produktskattene på elektrisitet utgjør skattene en mindre del av verdien på elektrisitetsforbruket, og variasjonen mellom brukergrupper er mindre. Også for elektrisiteten betalte forbrukerne mer i forhold til den totale kjøperverdien enn næringslivet og forvaltning, henholdsvis 14,3 og 13,0 prosent av kjøperverdien.

Oppsummering

Definisjonen av grønne skatter har vært et diskusjonstema internasjonalt. Vi har her basert oss på arbeid i OECD og Eurostat (Steurer, 1998) og tatt utgangspunkt i en liste over skattegrunnlag som de fleste medlemslandene i OECD har

akseptert som grunnlag for grønne skatter. Basert på denne listen finner vi at grønne skatter har økt fra 31 milliarder kroner i 1994 til 38 milliarder i 1997, målt i løpende priser. Dette utgjør 8,5 prosent av totale skatter og trygdepremier i 1994, mot 8,1 prosent i 1997. Målt som andel av BNP utgjør de grønne skattene 3,6 prosent i 1994 mot 3,4 prosent i 1997. De tilsvarende andelen i gjennomsnitt over 15 EU-land utgjorde i 1996 henholdsvis 7,2 prosent og 3,1 prosent. De grønne skattene domineres av avgifter på bensin og autodiesel samt engangs- og årsavgifter på motorkjøretøyer. Til sammen utgjør disse avgiftene 73 prosent av samlede grønne skatter i 1997.

Vi har lagt til grunn et pragmatisk syn på hvem som betaler de grønne skattene. Næringskattene oppfattes som betalt av den næringen som belastes, mens produktskattene betales av dem som kjøper de skattlagte produktene. Av de totale grønne skattene er 81 prosent produktskatter, mens 19 prosent er næringskatter. Husholdningene betaler 52 prosent av de totale grønne skattene, mens næringslivet og offentlig virksomhet betaler de resterende 48 prosentene. Innenfor næringsliv/ offentlig virksomhet er det næringsområdene transport- og kommunikasjon og utvinning av energiråstoffer som er de største betalere av grønne skatter. Transport- og kommunikasjon betaler ca. 9 prosent av de totale grønne skattene, mens utvinning av energiråstoffer betaler ca. 8 prosent. For transport- og kommunikasjon er også engangsavgiften på motorkjøretøyer viktig. I tabellene er denne produktskatten regnet som skatt på investering uten videre fordeling på næring.

Videre arbeid

Et av problemene med denne bruken av nasjonalregnskapet, er at skattene ikke er gruppert etter formål i regnskapsmaterialet. Når et produkt er belastet med flere avgifter, er bare summen fordelt i regnskapet. Det er også et problem at produktinndelingen, spesielt for oljeproduktene, ikke er særlig velegnet for å få en riktig fordeling av skattene. Spesielt vil det være ønskelig å skille mellom oljer til oppvarming og oljer til drift av kjøretøyer og båter. Siden avgiftsbelastningen på delproduktene er forskjellig, vil avgiftens fordeling på brukere kunne bli skjev. Dette er et spørsmål vi vil arbeide videre med i neste revisjon av nasjonalregnskapet, med sikte på å forbedre kvaliteten av regnskaps data for oljeforbruk og grønne skatter.

Referanser

NOU(1996:9): *Grønne skatter - en politikk for bedre miljø og høy sysselsetting*, Oslo: Akademika.

Steurer, Anton (1998): *Environmental Taxes in the European Union - Draft version. Doc. Eco-taxes/98/1. Paper to the joint meeting of the working party "Economic Accounts for the Environment" and the sub-group "Environmental Expenditure Statistics" of the working group "Statistics of the Environment"*.